

Čas je spremeniti besede v dejanja

Nadaljevanje s 1. str.

Zasebni sektor drobnega gospodarstva je bil dolga leta žrtev napačnih pojmovanj o njegovem škodljivem vplivu na socialistični sistem, zaradi česar je v nekem obdobju skoraj izumrl. Posledice tega je mogoče čutiti še danes, zaradi česar je cela vrsta obrtniških strok deficitarnih, ki si niso več opomogle in jih tudi razne vzpodbude ne bodo zlahka priklicale v razcvet. Pomanjkanje takih storitev je rodilo pravicarstvo epidemijo »sivega obrtništva« – šušmarstva, ki je s časom dobilo skoraj legalno obliko brez vsakega družbenega nadzorstva. Ker je celo iskano, na račun svojih storitev tudi masno služi vključno s tistim delom prihodka, ki ga mora registrirani obrtnik plačati družbi v obliki davka. Pri vsem tem je občan vsakemu šušmarju še hvaležen, da mu je storitev sploh bil pripravljen opraviti. To deformacijo lahko

odpravimo samo, če bodo dani pogoji, da bi čim več obrtnikov lahko na najlažji način odprlo registrirane delavnice. Seveda bo morala ob tem družba poskrbeti za preprečevanje šušmarstva z določenimi predpisi, službami, nadzorom.

Toda odpiranje nove delavnice, oziroma samostojne obrti, pomeni za obrtnika-začetnika srečevanje s celim kupom težav. Prične se z birokratizirano in dolgotrajnostjo postopkov okrog zahtev raznih inšpekcijskih služb, dokler poslovni prostor ni urejen tako, kot zahtevajo predpisi, predpisi pa so prirejani tako, kot da živimo na ravni blaginje najbolj razvitih dežel. Čeprav je zadnja sprememba obrtnega zakona olajšala pogoje za pridobivanje obrtnega dovoljenja, je tudi zanj potrebno tekanje od vrat do vrat. Cela vrsta težav nastane, včasih so nepremostljive pri nabavi strojev in

opreme, če so iz uvoza.

Hudo se rado zaplete pri bankah ob najemanju kreditov za obratovanje. Če ima obrtnik-začetnik srečo, da se prebije skozi vse ovire, da lahko prične z obratovanjem, potem ga čaka diskriminacijski odnos, če je njegov poslovni partner iz družbenega sektorja, kateremu je opravil uslugo ali mu prodal proizvod, ker med njima ne more biti vzpostavljeno upniško dolžniško razmerje in zaradi tega ne more priti v normalnem roku do denarja oziroma plačila storitev ali blaga. To je le nekaj težav, ki marsikaterega obrtnika-začetnika odvrta od namena, da bi se lažje odločil za odpiranje obrtne dejavnosti in zato raje prej vrže puško v koruzo, preden se je zapletel v jalovo bojevanje z mlino birokratiziranega sistema. Zato ni čudno, da tudi davčne olajšave občine ne morejo vzpodbuditi nobenega interesa, s katerim bi pospešili razvoj zasebnega sektorja drobne obrti. Po drugi strani je vprašanje, če morda niso davčne obveznosti tiste in tako visoke, da olajšave sploh niso več nobena vzpodbuda. To plat bi vsekakor veljalo ponovno oceniti.

Ugotovitev, da ni interesa za novo odpiranje obrtnih dejavnosti, pa za zasebne bifeje, okrepčevalnice, kafe bare in podobne lokale le ne velja, čeprav niso deležni nikakršnih olajšav. V naši občini so vsa leta rasli kot gobe po dežju. Samo iz leta 1986 na 1987 se je njihovo število povečalo za 10 odstotkov. Slej ko prej je tu najobilnejši in najhitrejši zaslužek, ki ga je mogoče doseči s prodaj v trgovini na drobno nabavljenih pijač brez evidence. Videti je, da naš davčni sistem še vedno ni usposobljen ukaniti te pogruntavščine, čeprav mu najbrž ni neznana.

Med prve odločnejše poskuse ugotavljanja blokad razvoja zasebnega in družbenega sektorja drobnega gospodarstva je opravil Izvršni svet skupščine občine Ljubljana Šiška že aprila lanskega leta s prikazom pravne ureditve, stanjem in njegovimi problemi v občini ter z navedbo ključnih problemov razvoja, ki jih je treba razreševati na ravni mesta, republike in federacije, katerega je zaključil z opisom nalog in

aktivnosti za razvoj drobnega gospodarstva. Med problemi, ki ga zavirajo, je izpostavljeno pomanjkanje poslovnih prostorov, visoke cene novih poslovnih prostorov, visoke obrestne mere za kredite, s katerimi bi jih bilo mogoče kupiti in sorazmerno slaba kreditna sposobnost obrtnikov začetnikov deficitarnih strok. V pogovoru z Bojanom Buncem pomočnikom predsednika Komiteja za družbeno planiranje in Mileno Kozomaro strokovno sodelavko, smo nadalje izvedeli, da nameravajo ustanoviti sklad za pospeševanje drobnega gospodarstva na ravni občine in mesta še v tem letu. Glede potrebnih dovoljenj in soglasij za opravljanje obrtne dejavnosti, se bodo upravni organi občine tako organizirali, da bo vsa ta zbrala sam organ in izdal dokument, kakršnega obrtnik potrebuje, ta pa naj bi bil izdan najkasneje v 15 dneh po pridobitvi popolne dokumentacije. Skrajšali in poenostavili bodo tudi postopke pri zagotavljanju ustreznih poslovnih prostorov.

O davčnih olajšavah smo nekaj več izvedeli od Ane Kuhar, direktorice uprave za družbene prihodke občine Ljubljana Šiška. Za obrtnike začetnike znašajo prvo leto 100 odstotkov, drugo 50 in tretje leto 25 odstotkov, med katere pa ne spadajo avtoprevozniki, lastniki oziroma obrtniki z gradbeno mehanizacijo, lastniki bifejev in okrepčevalnic ter obrtniki s popoldanskimi obrtjo. Posebne olajšave v višini 40 odstotkov so deležni rokodelci kot so čevljarji, krojači, urarji itn., vse te olajšave pa se gibljejo med 20 in 40 odstotki. Skratka teh olajšav za razne vzpodbude je toliko, da jih ne gre naštevati. »Ne pomnim, da bi jih sploh kdaj bilo toliko kot jih je od maja 1987 leta dalje. Zavoljo teh se včasih zgodi, da pride do nesporazumov z davčnimi zavezanci, vendar zato ker skušajo olajšavo uveljaviti brez ustreznih dokazil. Ravno tako nastanejo nesporazumi zaradi neupravičenih pritožb, ker davčni zavezanci obrtniki prištevajo k davku tudi pripečke iz dohodka občanov, kar je pa povsem nekaj drugega«, je dejala naša sogovornica, ko je komentirala primere nesporazumov.

O tem kako razmišljajo o razvoju zasebnega sektorja drobnega gospodarstva pri združenju obrtnikov Ljubljana Šiška, smo se pogovarjali z njegovim predsednikom Mihom Grahamom. Iz tega pogovora smo skušali izluščiti samo prgišče problemov in nekatere poudarke.

Najprej je poudaril, da želijo obrtniki ostati predvsem enakopravni člani družbene skupnosti in da to uresničujejo v okviru delegatskega sistema, ki jim nudi dovolj prostora, da prek njega izražajo svoje interese. V kolikor ga niso dovolj izrabili, nosijo odgovornost sami.

Dokaz, da se lahko tvorno vključujejo in uspešno sodelujejo v razpravah, je mogoče prepoznati po primeru angažiranja okrog usklajevanja stališč do predloga sprememb Zakona o davkih občanov, ki ga je skupščina občine Ljubljana Šiška kot predlagateljica predložila v razpravo republiški skupščini.

Člani združenja in njegovi organi posvečajo veliko svojih razprav vprašanjem sistemskih reševanja razvoja zasebnega sektorja drobnega gospodarstva, kamor sodi tudi davčna politika. Pri tem ugotavljajo, da davčni sistem še vedno, vključno z občinskimi predpisi, premalo vzpodbuja vlaganja v razširjeno reprodukcijo zasebnih obratovalnic, kar počno vse dežele, ki sledijo načelom ekonomske uspešnosti. Olajšave za uvajanje nove tehnologije z znižanjem davčne osnove za 25 odstotkov po republiškem zakonu in po občinskem odloku od 5 do 15 odstotkov, oziroma 25 odstotkov, če gre za obrtnika s kooperantskim odnosom z organizacijo združenega dela, so še vedno prenizke, da bi se resnično povečal interes za uvajanje nove tehnologije. V negativnem smislu deluje tudi sedanjí način revulorizacije osnovnih sredstev, ker je še vedno prenizka, da bi bila realno ovrednotena. Zasebni obrtnik ima interes, da so stroji čimprej amortizirani in da lahko te nadomesti z novejšimi, tehnološko modernejšimi. V tem se razlikuje po interesu od pretežnega dela združenega dela, ki na račun manjše amortizacije lahko izkazuje večji in s tem nerealen dohodek, je razlagal svoja stališča.

Znano je, da je število zasebnih obratovalnic v rahlem upadanju in tudi število zaposlenih

v zasebnem sektorju. Če želimo resnično stimulirati odpiranje novih delovnih mest v tem sektorju, potem 10 odstotna davčna olajšava od povprečnega dohodka na zaposlenega v preteklem letu, ki se priznava samo eno leto, ne more dati rezultatov in doseči zastavljenega cilja. Svoj namen bi dosegla, če bi se priznavala na število vseh zaposlenih, čeprav v primerno manjšem odstotku, kar je stvar ocene. Tak način bi bil toliko bolj upravičen, ker vemo da stane odpiranje enega delovnega mesta od 10 do 20 milijonov.

Eden od kapitalnih zavor za razvoj in povečevanje števila novih zasebnih obratovalnic, je kronično pomanjkanje poslovnih prostorov, zlasti ker to najbolj zadeva tiste obrtnike, ki žele prvi odpreti obrtno delavnico. Če pripravljeno za podporo zasebnemu sektorju drobne obrti resnično obstoji, potem menim, da bi se morala v ta prizadevanja bolj vključevati samoupravna stanovanjska skupnost in stanovanjska banka, ki bi skupaj gradile nove poslovne prostore in jih dajale v najem obrtnikom začetnikom s kombinacijo možnosti odplačevanja za določeno dobo. Menim, da je treba predpiti storitveno obrt, toda ne na račun proizvodnje. To možnost je treba dati, pa čeprav sta zaposleni samo dve osebi ali celo ena, kajti v prihodnjem obdobju, ko nam grozi brezposelnost, bo že to dovolj, če bo takšen delavec namesto v breme družbene blaginje, sam skrbel za svojo socialno varnost, je razmišljal Miha Graham, razgrnil se vrto problemov, med katere je uvrstil zapletenost postopkov pri izdaji soglasij in dovoljenj za obratovalnice od obrtnih dovoljenj do problemov denarnih kreditnih narave in še kaj, ko smo zaključili pogovor.

Ivo Osolnik

Smo za varnost delavca res vse naredili?

Ker smo ljudje pogosto preslabo obveščeni o tem, na kakšen način so posamezna področja urejena in smo na javnih razpravah (v KS ali pa DO) tihi, ker se bojimo, da nas ne bi kdo osmešil, če bomo predlagali kakšno svojo misel, ki ni čisto v skladu s predpisi, bom v nadaljnjem opisal, kako je področje varstva pri delu zakonsko urejeno in kdo so nosilci akcij.

Ustavna načela o varstvu pri delu so določena z zvezno ustavo in ustavo SRS. Tako zvezna ustava določa, da ima vsak delovni človek pravico do varnih in zdravstvenih delovnih pogojev, do počitka in odmorov, do 42 urnega delovnega tedna, do dopusta in da mladina, ženske in invalidne osebe uživajo pri delu še posebno varstvo. Zakonodajna funkcija s področja varstva pri delu je prenesena na republike, tehnični normativi, socialna varnost in solidarnost pa so ostali v pristojnosti federacije (temeljne pravice). Po republiški ustavi sodi varstvo pri delu med zadeve skupnega pomena za delavce in občine. Navedena ustavna načela so konkretizirana ne le v zakonu o varstvu pri delu, temveč tudi v Zakonu o delovnih razmerjih.

Malo podrobneje si oglejmo materialni zakon za področje varstva pri delu t. j. zakon o varstvu pri delu. Ureja predvsem sistemska vprašanja, konkretnosti pa prepušča podzakonskim predpisom in samoupravnemu urejanju. Ne glede na to, da večino konkretnih ureditev prepusti samoupravnemu urejanju pa vendarle določa nekatere ukrepe, obveznosti in odgovornosti, ki bi ob poštenih uporabi naštetih določb rešili večino problemov brez večjih težav. Najpomembnejša je določba, ki določa, da je varstvo zagotovljeno, če se v OZD izvajajo (ne le pre(d)pisujejo) tehnični, zdravstveni, socialni, vzgojni in drugi predpisani ukrepi, upoštevajo normativi in standardi in uporabljajo varstvene naprave in priprave. Če bi izpolnili to določbo ne bi potrebovali ničesar več. Zato je poudarjena obveznost po usposabljanju, izobraževanju za varno delo in določeno je, da nihče ne sme samostojno opravljati, voditi ali nadzirati delo, če nima opravljenega preizkusa znanja o varstvu pri delu. Naključju oz. samoupravi tudi ni prepuščeno, kje in kako se morajo delavci usposabljati za varno delo, saj bi morali biti tako usposabljanje sestavni del izobraževanja v šolah in vključno v organizacijo in vodenje delovnih procesov. Delamo popolnoma drugače.

Redke so šole, ki imajo varstvo pri delu ugrajeno v učni proces, še redkeje pa so organizacije in skupnosti, kjer vodje (mojstri) seznanjajo delavce s tem področjem. Preprosto ni časa, volje in znanja in to na vseh ravneh organiziranosti, saj tudi mojstre mora nekdo učiti in jih nadzirati itd. Skoraj nihče pa ne vzgaja delavcev (tudi bodočih ne) za disciplinirano delo, kar je zelo slabo, ker največkrat pride do poškodb prav zaradi nediscipliniranega dela in to na vseh nivojih in ne le pri delavcih.

Poleg znanja morajo delavci za opravljanje posameznih del izpolnjevati pogoje glede zdravstvene in psihofizične sposobnosti. Zdravnik medicine dela mora ugotoviti, če smo sposobni za posamezna dela. Kdaj ste bili vi nazadnje na medicini dela? Marsikdo podcenjuje škodljivost, ki jih prinaša današnji čas. Tempo je praviloma uničujoč, stresi si sledijo eden za drugim, problemi so preple-

teni in marsikdaj niti ne vemo, da je zdravje in s tem tudi delovna sposobnost, že načeto. Določeno je tudi, da smemo uporabljati le take naprave in stroje ter objekte, ki ustrezajo predpisom o varstvu pri delu in na kakšen način se ugotavlja ustreznost.

Delovne priprave in naprave morajo biti opremljene z navodili za varno uporabo in vzdrževanje. Sto izgovorov imamo, da ne uresničimo te zahteve, čeprav so prav ta navodila temelj na pravilno delo in usposabljanje. V zasebnem življenju pa dobimo »ošpice«, če ni vse (od avtomobila pa do lonca) opremljeno z navodili in dobro se zavedamo zakaj jih rabimo. Zelo pomembna je tudi obveza organizacij, da v srednjeročnem planu opredelijo cilje in naloge za razvoj varstva pri delu v letnih programih pa tudi operativne naloge in za to potrebna sredstva. Težko bo sedaj sprejemljivo, od sedaj pogost izgovor, da nečesa nismo uredili, zaradi pomanjkanja denarja. Bomo pač kupili kakšen avtomobil (razkošnejše izvedbe) manj ali pa manj porabili za druge stroške, če bomo hoteli uresničiti »plan« varstva pri delu.

Kako uresničiti zapisano v praksi, pa prihodnjič.

Jože Dolenc

NA OBISKU V KS Dr. Petra Držaja

Gordijski voz toplifikacije

Odkriti pravi obraz in otipati življenjski utrip neke krajevne skupnosti kakršna je KS Dr. Petra Držaja, na področju katere je večina uradov in ustanov, kamor je treba večkrat stopiti zaradi takšnega ali drugačnega opravila, je obenem lahko in težko. Tu se nahaja sedež občinske »vlade« in vseh njenih služb, raznih družbenopolitičnih organizacij, zdravstvenih ustanov, največji hotelski objekt »Ilirija« in sploh je tu, lahko rečemo center Šiške.

Kdo je na potezi?

Ob zadnji reorganizaciji krajevne skupnosti Zg. Šiška, so se krajani odločili svojo krajevno skupnost poimenovati po padlem partizanskem zdravniku dr. Petru Držaju, katerega ime nosi tudi zelo znana bolnica, ki je locirana v neposredni bližini. Ko je bila zgrajena, v tem okolišju nihče ni vedel, kaj je to onesnažen zrak. S tem smo mimogrede dregnili v največji problem, ne samo bolnice, ampak tudi vseh prebivalcev te in sosednjih kra-

jevskih skupnosti. Na območju njihove krajevne skupnosti je največ stanovanjskih objektov in zasebnih hiš, ki še vedno niso priključeni na daljinsko ogrevanje in iz katerih kurišča na trda in tekoča goriva skozi dimnike bruhajo ogromne količine smoga in dima. To si ni težko zamisliti, če to ilustriramo s številkami. Od skupnega števila 1300 gospodinjstev, kolikor jih šteje krajevna skupnost, je kar 800 takšnih, ki ogrevajo stanovanja z omenjenimi gorivi, so nam razlagali Jože Gabrovšek, predsednik sveta

KS, Alojz Sodja, zelo aktiven krajan in dolgoletni prebivalec kraja in Zlata Gavrilovič, tajnica KS. Na vprašanje, kdaj in na kakšen način nameravajo rešiti to vprašanje, niso našli pravega odgovora, razen da oni na to nimajo nobene moči. Tisti, ki jih to zadeva, pravijo, da ni denarja, so nam rekli. Mestna Energetska skupnost je pripravila načrte za primarni vod daljinskega ogrevanja, nima pa sredstev za izvedbo. Stanovanjska skupnost, ki bi morala biti nosilec celotne akcije toplifikacije z izvedbo sekundarnega omrežja za stanovanjske objekte v družbeni lasti, pa prav tako nima potrebnega denarja. Tako bi zdaj lahko vprašali samo, kdo je na potezi ali kdo bo presekal finančni gordijski voz toplifikacije. Prej ali slej ga bo treba presekat.

Samo male črne točke komunale

Vsa pomembnejša komunalna vprašanja imajo pri njih rešena, ostaja samo nekaj obrobnih, za katere je treba imeti le nekoliko več volje in pripravljenosti, da bi jih odpravili. Kanalizacija v Gospodinski ulici ni rešljiva problem, če bi ga bilo mogoče reševati samostojno, vendar je povezan s toplifikacijo, tako da bo šele takrat rešljiv. Manjša komunalna ureditev je namestitev višee prometne signalizacije na Derčevi cesti pred osnovno šolo »Riharda Jakopiča«, ne le zaradi šolskih otrok, temveč tudi zaradi obiskovalcev zdravstvenega do-

ma in bolnice. Tudi ureditvi živih meja v okolici šole in zdravstvenega doma bi bilo treba zaradi prometne varnosti posvetiti primerno pozornost. Krajanom povzroča nekaj problemov parkiranje avtomobilov in avtobusov pred hotelom ob Derčevi cesti, zavedajo pa se, da tega ni mogoče rešiti, saj v bližini ni drugih primernejših prostorov. Med črnimi točkami je še vedno fasada stolpnice na Celovski 103, pričakujejo pa, da bo sanovanjska skupnost vsaj letos izpolnila obljubo in opravila prepotrebno sanacijo. Zadovoljni so, da jim je lanske leto uspelo zadovoljivo rešiti prenovalni cestniški in pločnikov med hotelom »Ilirija«, osnovno šolo in Zdravstvenim domom, kjer so bile ob dežju vedno same mlakuže.

Oblike zblizevanja med krajani

Njihova krajevna skupnost je začela rasti v glavnem šele v letih po zadnji vojni, največji del pa je nastajal pred približno dvajsetimi leti. Njena značilnost je starostna struktura krajanov, lahko bi rekli, da se stara. Od približno 2700 prebivalcev je kar 750 krajanov starejših nad 60 let, otrok mlajših od 14 let pa je le okrog 400. Takšna sestava krajanov povzroča mnoge težave, tako pri oblikovanju krajevne samouprave ali še več pri formiranju ekip civilne zaštite, pravi Alojz Sodja. Druga značilnost prebivalstva je, da se krajani zaradi značilne mestne urbanizacije med seboj zelo malo ali slabo poznajo, kar še bolj teži delo krajevne samouprave in delegacij. Zato skušajo najti razne oblike povezav in stikov, da bi poživeli društveno in družabno življenje.

Pred nedavnim so ustanovili društvo upokojencev, ki je takoj pokazalo upravičenost obstoja. Kontaktno vlogo igra tudi športno rekreativno društvo, katerega članstvo bi radi pomnožili z vsemi starostnimi strukturami, s tem ciljem so ustanovili ženski krožek pletilskih in ročnih del, sedaj razmišljajo o ustanovitvi kuharskega krožka in še marsikaj imajo v snovanju. Svoj del h kulturnemu in družabnemu življenju prispeva 18 članski moški pevski zbor ZBZ »Karol Pahor«, ki se redno sestaja na vajah v glasbeni sobi na osnovni šoli, nastopa na domačih proslavah in prireditvah, pogosto pa s koncerti nastopa v drugih krajih. Priložnost za zblizevanje krajanov ponuja tudi srečevanje s pobrateno KS Češnjice v Tuhinjski dolini, kjer je med vojno padel dr. Peter Deržaj. Med zelo koristno obliko sodi redno merjenje krvnega tlaka krajanov, ne samo zaradi medsebojnih stikov, še bolj iz zdravstvenih pogledov.

Med ad hoc pogovorom

Naš obisk je bil priložnost, da smo zvedeli še to in ono. Naprimer to, da zelo dobro sodelujejo s tukajšnjimi delovnimi organizacijami, zlasti z LEK-om, hotelom »Ilirija« in osnovno šolo »Riharda Jakopiča«, da niso zadovoljni z odpiralnimi časom mesnice »Gavrilovič«, s poslovnim časom in organizacijo poslovanja bližnje »Jugobanke« niti pošte, kako računajo v prihodnosti na družbeni center v bližini Vodnikovih domačij ter da bi radi uresničili sanacijo stare skakalnice v rekreativne namene z dostopi v Mostec in zlasti na Rožnik.

Ivo Osolnik

